

SANOATDA LOYIHALARNI BOSHQARISHNING XUSUSIYATLARI

Ro'ziyev Suxrobjon Erkinovich

Annotatsiya: Ishda zamonaviy sanoatining qisqacha tavsifi berilgan va sanoatda loyihalarni boshqarish xususiyatlari tahlili keltirilgan.

Kalit so'zlar: loyihalarni boshqarish, avtomobil sanoati, loyihalar, manfaatdor tomonlar, menejment.

Loyihani boshqarishning ko'plab variantlari mavjud, ularning barchasi aniq domenlarga moslashtirilgan. Ushbu variantlarning har biri uchun asosiy printsiplar bir xil bo'lsa-da, har bir variant noyob muammolarni va ko'rib chiqilayotgan domenning o'ziga xos sharoitlarini hal qilish uchun o'ziga xos xususiyatlarini o'z ichiga oladi.

Loyihani boshqarishning ikkita asosiy turi mavjud:

- An'anaviy loyihalarni boshqarish
- Zamonaviy loyihalarni boshqarish

Biznes jarayonlarning raqamli transformatsiyasi zamonaviy O'zbekiston iqtisodiyotining eng muhim sohasidir. Raqamli iqtisodiyotga o'tishni qo'llab-quvvatlovchi bir necha omillar allaqachon rivojlangan: Internet aholi tomonidan faol foydalanilmoqda, raqamli kontent va xizmatlarga talab katta va ijtimoiy tarmoqlarda kuchli ishtirok etish mavjud. Boshqa tomondan, O'zbekiston biznesni raqamlashtirish, raqamli ko'nikmalar va elektron hukumat xizmatlari bo'yicha Yevropa Ittifoqi mamlakatlaridan orqada qolishda davom etmoqda. Bundan tashqari, biznes ko'pincha cheklovchi ma'muriy to'siqlar tufayli raqamli transformatsiya uchun motivatsiya etishmasligi va barqaror huquqiy ramkalar. Shuning uchun keng qamrovli strategiyani ishlab chiqish raqamli iqtisodiyot uchun barqaror iqtisodiy o'sishni ta'minlash va ijtimoiy farovonlikni ta'minlash mamlakatning ustuvor yo'nalishlaridan biridir. Yaratish uchun to'siqlarni olib tashlashdan tashqari mehnat bozorida yanada erkin muhit va samarali aloqa infratuzilmasini ta'minlash uchun ish olib boradigan strategiya inson kapitalini rivojlantirishga qaratilishi kerak, chunki noyob ko'nikma va bilimlarga ega xodimlar asosiy manbalardan biriga aylanmoqda raqamli iqtisodiyot. Shu nuqtai nazardan, diqqat bilan o'rganish ayniqsa muhimdir xodimlarni boshqarishda raqamli texnologiyalarning ta'siri. Texnologiyalar turli xil boshqaruv muammolarini hal qilish, sanoat va tijorat ob'ektlari o'rtasidagi aloqalarni tahlil qilish, qaror qabul qilish mezonlari va me'yoriy hujjatlarni ishlab chiqish uchun ishlatilishi mumkin xarajatlar va daromadlarni hisoblash uchun asos. Tashkilotning xodimlarni boshqarish tizimi umumiy boshqaruv tizimining bir qismidir; asosiy maqsadlariga erishish bozordagi tashkilot ushbu tizimning to'g'ri qurilganligiga bog'liq va samarali ishlaydi.

Ishlab chiqarish vazifalarini boshqarish ko'p jihatdan asbob-uskunalarini etkazib

berish va pudratchilarning ishiga bog'liq. Misol uchun, agar xarajat sezilarli darajada yuqori bo'lsa ham, etkazib berish tezroq amalga oshirilsa, biznes sezilarli darajada yuqori daromad olishi mumkin. Bunday vazifalar maqsadlarga erishish uchun loyihani boshqarish jarayonlarini ichkaridan qurishga yordam beradigan IT vositasiga ehtiyoj tug'diradi. Sanoat korxonasi loyihalarni boshqarishning yana bir muhim jihati - aloqalarni o'rnatish, loyihaning yagona rejasini shakllantirish bo'lib, u loyihada muayyan bo'lim qanday o'rin egallashini, kim qanday vazifalar uchun javobgarligini ko'rsatadi. Axborot tizimining joriy etilishi jarayonlarning shaffofligini ta'minlash va xodimlar va menejerlar uchun "haqiqatning yagona versiyasini" ko'rsatish imkonini beradi.

Loyiha boshqaruvi axborot tizimini joriy etish tufayli loyiha ishtirokchilari nafaqat o'z holatini ko'rishlari, balki chuqur tahlillar o'tkazishlari va katta hajmdagi ma'lumotlarni qayta ishlashlari mumkin bo'ladi. Har bir loyihani "tishlarigacha demontaj qilish" mumkin bo'lganda, yuqori rahbariyat dastlabki bosqichlarda tashkiliy muammolarni aniqlash va kelajakda bu tajribadan shartlar va byudjetlarda og'ishlarning oldini olish uchun foydalanish imkoniyatiga ega.

Yuqoridagi sabablar natijasida biz sanoat korxonalarining samaradorligi pastligi va nazoratning yetarli darajada emasligini kuzatmoqdamiz. Hozirgi sharoitda korxonalarni bozor ehtiyojlari va tendentsiyalariga mos ravishda eng qisqa vaqt ichida moslashtira oladigan yangi korxonalar boshqaruv tizimini qurish zarur. Shu munosabat bilan, mavjud sanoat korxonasi sharoitida amalga oshirilayotgan investitsiya loyihalari samaradorligini tahlil qilishning ilmiy asoslangan va amaliy qo'llanilishi mumkin bo'lgan usullarini ishlab chiqish bo'yicha olib borilayotgan tadqiqotlarning dolzarbligi ortib bormoqda. Loyiha yondashuvi ishning rejalashtirilgan rivojlanishidan doimiy og'ishlar bilan muayyan muammolarni hal qilish uchun mo'ljallangan moslashuvchan tashkiliy tuzilmalarni yaratishga imkon beradi. Loyihani boshqarish sizning maqsadlaringizga erishishga e'tiboringizni qaratishga va tartibga solinadigan jarayonlarni uzoq va juda rasmiy ravishda amalga oshirish o'rniga, qisqa va to'g'ridan-to'g'ri o'zaro hamkorlikni, muvofiqlashtirishni va aniq mehnat taqsimotini amalga oshirishga imkon beradi. Loyiha - bu noyob mahsulot, xizmat yoki natija yaratish uchun mo'ljallangan vaqtinchalik tashabbus. Loyiha butun rasmni ko'rish, vaqt, byudjet yoki resurslar bo'yicha cheklolvar paydo bo'lganda, tushunish va kerakli harakatlarni amalga oshirish uchun korxonaning barcha faoliyatini yagona axborot maydoniga to'plash imkonini beradi.

Loyihalar odatda bir yoki bir nechta strategik mulohazalar natijasida ruxsat etiladi: bozor talablari, tashkiliy ehtiyojlar, mijozlar talablari, texnologik taraqqiyot yoki qonuniy talablar. Turli sohalarda turli mutaxassislar tomonidan amalga oshirilayotgan loyihalar bir-biridan sezilarli farqlarga ega. Shuning uchun, muayyan loyihani boshqarish uchun u yoki bu yondashuvni tanlash uchun, birinchi navbatda,

ushbu turdagi yoki loyiha turining xususiyatlarini tushunish kerak.

Loyihani boshqarish bo'yicha bilimlar organi loyihani boshqarish bo'yicha professional bilimlar yig'indisini ifodalaydi. Loyihani boshqarish bo'yicha bilimlar to'plami doimiy ravishda o'sib bormoqda va keng qo'llaniladigan va tasdiqlangan an'anaviy amaliyotlarni, shuningdek, yaqinda paydo bo'lgan innovatsion amaliyotlarni o'z ichiga oladi. Bu tizim tahliliga asoslangan. Birinchi bosqichda loyiha guruhi tuziladi, unga loyihani boshqarish bo'yicha mutaxassislar va loyihani bajarish uchun zarur bo'lgan tashkilotning turli bo'limlari xodimlari jalb qilinadi. Ularni tahlil qilish asosida ishlab chiqarish faoliyatining umumiy manzarasi shakllanadi, u alohida ishlarga, bosqichlarga va ularning munosabatlariga bo'linadi. Shundan so'ng, aniq maqsadlar qo'yiladi, muddatlar belgilanadi, resurslar ajratiladi va loyiha byudjeti aniqlanadi. Ishning rejalashtirilgan mehnat zichligi yoki asbob-uskunalarining ish vaqti ishlab chiqarishga qo'shimcha xarajatlarni taqsimlash uchun asos bo'lib xizmat qilishi mumkin.

Loyihani boshqarish metodologiyasining asosiy afzalliklaridan biri shundaki, u universal bo'lib, ularning predmetidan deyarli qat'i nazar, amalga oshirish texnologiyasi jihatidan butunlay boshqacha bo'lgan loyihalarga nisbatan qo'llanilishi mumkin. Biroq, loyihaviy yondashuvdan foydalangan holda sanoat korxonalarida g'oyalarni amalga oshirishda asosiy masala ushbu korxonaning o'ziga xos xususiyatlariga aylanadi. Ko'pgina adabiyot manbalarida tasvirlangan joriy loyihani boshqarishning umumiy metodologiyasi tavsiflovchi xususiyatga ega. Ulardagi mavjud ma'lumotlar sanoat korxonalarida aniq loyihalarni boshqarish uchun etarli emas. Bu loyihaga yo'naltirilgan tashkilotlarga xos muammolarni keltirib chiqaradi. Masalan, loyiha bo'yicha individual harakatlar o'rtasida ustuvorliklar mavjud. Har bir loyiha u uchun optimal ishni taqsimlash tuzilishiga ega. Menejer butun jarayonlar to'plami haqida aniq tasavvurga ega bo'lish uchun o'ziga xos boshqaruv ierarxiyasini shakllantiradi. Loyihalar resurslar uchun raqobatlashadi va ustuvorliklar korporativ strategiyaga muvofiq belgilanadi. Shaxsiy loyihalar ehtiyojlari va loyihalar portfeli o'rtasidagi ziddiyatlar kompaniya faoliyatida chalkashliklarga olib kelishi mumkin. Odatda, yuqori rahbariyat kompaniya maqsadlari haqida umumiy nuqtai nazarni shakllantirishga, loyihalar o'rtasida ustuvorliklarni taqsimlashga va qabul qilingan strategik tashabbuslarni barcha menejerlar va rahbarlarga etkazishga etarlicha e'tibor bermasa, shunga o'xshash narsa yuz beradi.

Foydalangan adabiyotlar:

1. Институт управления проектами. (2017). Руководство по совокупности знаний по управлению проектами (руководство РМВОК) (6-е изд.). Институт управления проектами.
2. Керцнер, Х. (2013). Управление проектами: системный подход к

планированию, составлению графиков и контролю. Джон Уайли и сыновья.

3. Кроуфорд Л. и Поллак Дж. (2007). Жесткие и мягкие проекты: основа для анализа. *Международный журнал управления проектами*, 25 (8), 855-862.

4. Пинто, Дж. К. (2016). *Управление проектами: достижение конкурентного преимущества*. Пирсон.

5. Керцнер, Х. (2017). *Метрики управления проектами, ключевые показатели эффективности и информационные панели: руководство по измерению и мониторингу эффективности проекта (3-е изд.)*. Джон Уайли и сыновья.

6. Тернер Дж. Р. и Мюллер Р. (2005). *Стиль руководства менеджера проекта как фактор успеха проектов: обзор литературы*. *Журнал управления проектами*, 36 (2), 4961.